

BÖLÜM 2

DEMOS SÖZCÜĞÜNÜN SİYASAL SERÜVENİ VE ANTİK DEMOKRASİ

Ahmet GÖZLÜ¹

ANA HATLARIYLA ANTİK YUNAN TARİHİ

Antik Yunan uygarlığı temel oluşum sürecinde Karanlık Çağ (=Yunan Orta Çağ=Geometrik Çağ: (İÖ. 1.100- 700), Arkaik Çağ (İÖ. 700-480), Klasik Çağ (İÖ. 480- 330) ve Helenistik Çağ (İÖ. 330-30) olmak üzere dört temel gelişim aşaması geçirmiştir (İplikçioğlu, 2007). Karanlık Çağ, Yunanların ataları olarak kabul edilen ve anakara Yunanistan'da ortaya çıkan Akha/Myken uygarlığının yıkılması ile başlayan bir dönemdir (Mansel, 2014). Akha uygarlığı İÖ. 1.100 yıllarında Ege Göçleri çerçevesinde Yunanistan'ın kuzeyinden gelen istilacı Dor kabileleri tarafından yıkılmıştır (Freeman, 2003). Akha uygarlığının yıkılmasının ardından başlayan Karanlık Çağ'da, gerek siyasi gerekse sosyo-ekonomik alanda ciddi bir gerileme sürecine girilmiştir (Curta, 2100). Fakat bu sürecin sonlarına doğru Yunan dünyasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin önceleri yalnızca bir iskân biçimi olan, fakat daha sonra Yunan toplumunun bir yaşam biçimine dönüşen ve polis adı verilen şehir-devletleri ortaya çıkmıştır (İplikçioğlu, 2007). Ayrıca bu dönemin sonlarında Yunanlılar uzak coğrafyalarda koloniler kurmaya başlamış ve Kolonizasyon Dönemi (İÖ. 750-550) olarak bilinen bu süreçte çok sayıda Yunan kenti kurulmuştur (Tekin, 1998).

Karanlık Çağ'ın kapalı ve durgun dünyasının hızla farklılaştığı, büyük değişim ve dönüşümlerin meydana geldiği sonraki dönemde ise; sikkelerin kullanılmaya başlanmasıyla ekonomik alanda yeni bir sürecin başladığı, sanat, mimari ve edebiyat gibi alanlarda önemli gelişmelerin kaydedildiği görülmektedir. Arkaik Çağ olarak bilinen bu yeni dönem Antik Yunan uygarlığının karakterize olduğu önemli bir süreçtir (Malkin, 2011). Antik Yunan kültürünün oluşmaya başladığı Arkaik Çağ'ın ardından söz konusu kültürün en parlak dönemini yaşadığı bir süreç olan Klasik Çağ'a girilmiştir. Klasik Çağ'da kültürel anlamda en parlak dönemini yaşayan Yunan şehir-devletleri -özellikle de Atina- dönemin en güçlü imparatorluğu olan Perslerle karşı karşıya gelmiş ve sosyo-politik anlamda ciddi

¹ Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ahmetgozlu69@hotmail.com.

nomik bakımdan oldukça zayıf olan ve yaşamını idame ettirmek için çalışmak zorunda kalan yoksul kişilerden ibarettir. Bu kişiler ise çoğunlukla çiftçilik, tüccarlık ve balıkçılık yaparak geçimini sürdüren kişilerden oluşmaktadır. İşçi sınıfının da dâhil edildiği demos aslında boş zaman bulamayacak kadar çalışan ve malı-mülkü az olan insanlardan ibarettir. Bu bağlamda demos'a dâhil edilen sınıfa bakıldığında karşımıza, soylu doğumlu ya da varlıklı aristokratik sınıf dışında kalan kesimler çıkmaktadır. Dolayısıyla Antik Yunan demos'u bütün halkı ifade etmekten ziyade toplumun zayıf kesimini yani halk olarak tabir edilen orta ve aşağı sınıfı temsil etmektedir. Tarihsel süreçte kimi değişiklikler geçiren demos'un erken dönemlerde kan bağına dayanan kabilesel bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Karanlık Çağ'dan itibaren kan bağı, ortak bir atadan gelme, akrabalık bağları, dinsel birliktelikler gibi birincil ilişkiler üzerine kurulu olan demos'un bu yapısı zamanla değişmiş ve demos'u oluşturan yurttaşlar, sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak çeşitli toplumsal sınıflara ayrılmıştır. Aristokratik sınıfa önemli ayrıcalıklar sağlayan bu yapı zamanla sınıflar arasında çatışmalara neden olmuştur. Aristokratik sınıf ile halk arasında meydana gelen bu çatışmalar gerek toplumsal, gerek hukuki gerekse politik yaşamda önemli değişimlere yol açmıştır. Bu değişimler arasında öne çıkan en mühim yenilik demokrasi rejiminin doğuşudur. Kleisthenes'in reformları sonrasında kurulan Antik Yunan demokrasisi, aristokratik sınıf ile demos yani halk arasında vuku bulan eşitlik mücadelesinden doğmuştur. Bu mücadele sonucunda ortaya çıkan demokrasi esasında varlıklı ve yurttaş olarak kabul edilen sınıfların rejimidir. Dolayısıyla antik demokraside yalnızca yurttaş olarak kabul edilen kimseler söz sahibidir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğulları, M. A. (1989). *Eski Yunan'da Siyaset Felsefesi*. Ankara: V Yayınları.
- Ağaoğulları, M. A. (2013). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Arblaster, A. (1999). *Demokrasi*, (Nilüfer Yılmaz, Çev.). Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Aristoteles. (1975). *Politika*. (Mete Tuncay, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aristoteles. (2012). *Atinalıların Devleti*. (Ari Çokana, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aristoteles. (2016). *Oikonomika: Antik Dönemde Ekonomi Kavramı Üzerine Genel Değerlendirme*. (Burak Takmer, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Asmonti, L. (2015). *Athenian Democracy: A Sourcebook*, New York: Bloomsbury Publishing.
- Boardman, J.&Griffen, J.&Murray, O. (1991). *The Oxford History of Greece and the Hellenistic World*, New York: Oxford University Press.
- Cartledge, P. (2009). *Ancient Greek Political Thought in Practice*, New York: Cambridge University Press.
- Coleman, J. (2000). *A History of Political Thought: From Ancient Greece to Early Christianity*, USA: Blackwell Publishers.
- Curta, F. (2011). *The Edinburg History of the Greeks, BC. 500 to 1050: The Early Middle Ages*, Edinburg: Edinburg University Press.
- Edwards, R. A. (2012). *Political Institutions and Property Rights: Ancient China, Greece and Rome*. Tamkang University.

- Engels, F. (1987). *Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*. (Kenan Somer, Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- Erdemir, H. P. (2017). *Genel Hatlarıyla Roma Tarihi (İÖ. 753-305)*. Ankara: Serencam Akademi Yayınevi.
- Erim, M. (1984). *Batı Uygarlığının Temelleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Finley, M. I. (1985). *Democracy Ancient and Modern*. London: The Hogarth Press.
- Freeman C. (2003). *Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*. (Suat Kemal Angı, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Gözlü, A. (2018). Eski Yunan Karanlık Çağında (MÖ. XI-VII. Yüzyıllar) Sosyal Gruplar ve Siyasal Yapı. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 16. Sayı: 3. ss. 226-244.
- Herodotos. (2017). *Tarih*, (Müntekim Ökmen, Çev.). İstanbul. Türkiye İş Bankası Yayınları,
- Hunt, N. B. (2009). *Living in Ancient Rome*, New York: Library of Congress Cataloging, Chelsea House Press.
- İplikçioğlu, B. (2007). *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Just, R. (1989). *Women in Athenian Law And Life*, London: Published Routledge.
- Kaya, M. A. (2016). *Ege ve Eski Yunan Tarihi: Tarih Öncesi Çağlardan Klasik Çağa Kadar*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Konstan, D. (1997). Defining Ancient Greek Ethnicity, Diaspora: *A Journal of Transnational Studies*, Vol: 6, Nu: 1, University of Toronto Press.
- Malkin, I. (2011). *A Small Greek World: Networks in the Ancient Mediterranean*. New York: Oxford University Press.
- Mansel, A. (2014). *Ege ve Yunan Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Morgan, L. H. (1944). *Ancient Society: or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery Through Barbarism to Civilization*, Calcutta: Bharti Library Puplished.
- Pomeroy, S. P. (2016). *Antik Yunan'ın Kısa Tarihi: Siyaset, Toplum ve Kültür*. (Oğuz Yarlığaş, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Rodgers, N. (2015). *Antik Yunan: Arkeoloji, Sanat ve Tarih Tutkunları için Kapsamlı bir Araştırma*. (Ülkü Evrim Uysal, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, (Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan, Çev.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Tanilli, S. (1994). *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası: İlkçağ: Doğu, Yunan, Roma*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tekin, O. (1998). *Eski Yunan Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekin, O. (2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Thomson, G. (1990). *Aiskhylos ve Atina: Dramanın Toplumsal Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. (Mehmet H. Doğan, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Thorley, J. (2004). *Athenian Democracy*, London: Taylor&Francis Published.
- Tridimas, G. (2011). Cleisthenes' Choice: The Emergence of Direct Democracy in Ancient Athens, *Journal of Economic Asymmetries*, University of Ulster, Vol: 8, No: 1.
- Yetiş, M. (1999). Antik Atina'da Demokrasinin Gelişimi: Soloncu Pasif Devrimden Peisistratos'un Tiranlığına. *AÜSBF Dergisi*. Cilt: 54. Sayı: 2. ss. 1-35.
- Yılmazcan, D. (2020). Antik Yunan'da Oikos ve Kadın. *ÇKÜ Edeb. Fak. Dergisi*. Cilt: 8. Sayı: 2. ss. 272-285.

Görseller İçin İlgili Kaynakça

- Görsel 1:** Thorley, J. (2004). *Athenian Democracy*, London: Taylor& Francis Published. (Erişim Tarihi: 20. 08. 2021).
- Görsel 2:** <http://ancientgreecefacts.com/greek-population/historical-population-in-greece/> (Erişim Tarihi: 20. 08. 2021).